

तरकारीको उत्पादन बढाउने सरल जानकारीहरू

नेपाल सानो देश भएता पनि भौगोलिक बनावट र हावापानीमा विविधता पाइन्छ । तसर्थ, यहाँ ठाउँ अनुसार विभिन्न किसिमका तरकारी बालीहरूको उत्पादन र बजारीकरणको राम्रो सम्भावना छ । ताजा तरकारीमा शरीरलाई आवश्यक पर्ने भिटामिन तथा खनिज तत्वहरू प्रशस्त रूपमा पाइन्छ । तरकारी खेती घरायसी प्रयोजनको लागि मात्र नभई परिवारको आयआर्जनको मुख्य श्रोतको रूपमा रहेको छ । त्यसकारण गुणस्तरीय बीउ र उन्नत प्रविधिको प्रयोगबाट तरकारीको उत्पादन बढाउने प्रशस्त सम्भावना देखिन्छ ।

तरकारी बाली उत्पादन वृद्धिका लागि तल दिइएका सरल जानकारीहरू अपनाउन सकिन्छ ।

उन्नत तथा हाईब्रिड बीउको प्रयोग

- तरकारी उत्पादनका लागि तलको तालिकामा उल्लेखित उन्नत तथा हाईब्रिड बीउको प्रयोग गर्नाले २०% सम्म उत्पादन बढाउन सकिन्छ ।

केही तरकारी बालीका उन्नत तथा हाईब्रिड जातहरू

तरकारी बाली	उन्नत जात	हाईब्रिड जात
गोलभेडा	एन.सि.एल.-१, पुसारुबी, मनप्रेकस, लप्सी गेडे आदि	सुरक्षा, सृजना, अमिता, सेरेस, माकिस, दलिला, गौरव ५५५, एन एस ८१५, सेरेस
खुर्सानी	पुसा ज्वाला, एन.पी-४६, पन्त सी-१, सूर्यमुखी, यात्सुफुसा, काठमाण्डौ स्थानीय	एनएस-१७०१, एनएस-१७११, कर्मा-७४७, कर्मा-७७७, आकास
काउली	काठमाडौं लोकल, ज्यापु लोकल	स्नोक्राउन, ह्वाइट टप, स्नोग्रेस, स्नोमेस्टिक, स्नोकिङ्ग, माधुरी
काँक्रो	बासी लोकल, कुसुले, भक्तपुर लोकल, मेहिका हरियो	निन्जा १७९, नेपा टुसि, बेली, मालिनी, डायनेष्टी, राजा

स्वस्थ बेर्नाको उत्पादन

- वर्षायाममा झ्याङ उठाएर बेर्ना उत्पादन गर्नु राम्रो हुन्छ ।
- ब्याङ बनाउँदा एक मिटर चौडाई (दुई हात), आवश्यकता अनुसार लम्बाई र करिब १० देखि १५ से.मी. (एक बित्ता) उठेको ब्याङ किनारातिर भिरालो बनाउनु पर्छ जसले गर्दा सिंचाई गर्दा पानी जम्ने समस्या हुदैन ।
- उन्नत नर्सरी प्रविधि जस्तै प्लाष्टिक ट्रे प्रयोगद्वारा स्वस्थ बेर्नाको उत्पादन गर्न सकिन्छ । विभिन्न बालीका लागि विभिन्न साइजको ट्रे आवश्यक पर्छ ।
- एउटा ट्रे भर्नालाई ३:१ को अनुपातमा ३ भाग कोकोपिट र १ भाग राम्ररी पाकेको प्राङ्गारिक मलको मिश्रण चाहिन्छ ।
- यसरी उन्नत नर्सरी प्रविधिको प्रयोग गरी उत्पादित ३/४ पाते कलिला स्वस्थ बेर्ना उचित दुरीमा लगाउनाले २०% सम्म उत्पादन बढाउन सकिन्छ ।

भारपात व्यवस्थापन

- तरकारी बालीमा ३ देखि ४ पटक गोडमेल गरी उकेरा लगाएर भारपात उखेल्नु पर्छ ।
- प्लाष्टिकको छापो प्रयोग गरी उत्पादन गर्दा भारपातको प्रकोप निकै कम हुन्छ ।
- छापोको प्रयोगले माटोमा चिस्यान कायम राख्न पनि सहयोग गर्छ ।
- खेतबारीमा नियमित भारपात व्यवस्थापन गर्नाले १०% सम्म उत्पादन बढाउन सकिन्छ ।

एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन

- नीम, टिमुर, बोभो, तितेपाती, काठको धूलो, गहुँत, साबुन पानी, सुतीको भोल आदि प्रयोग गरी तरकारी बालीको रोग तथा कीरा नियन्त्रण गर्न सकिन्छ ।
- कीरा नियन्त्रणको लागि विभिन्न प्रकारका पासोहरू (जस्तै : फेरोमन ट्रयाप, स्टिकि ट्रयाप) तथा बत्तीको पासो प्रयोग गर्नुपर्छ ।
- एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन गर्नाले १०% सम्म उत्पादन बढाउन सकिन्छ ।

सन्तुलित मलखादको प्रयोग

- तरकारी बालीमा तल उल्लेखित सन्तुलित मलखाद उचित समयमा प्रयोग गर्नाले २०% सम्म उत्पादन बढाउन सकिन्छ ।

बाली	कम्पोस्ट (जमिन तयारी गर्दा)		डी.ए.पी. (जमिन तयारी गर्दा)		पोटास (जमिन तयारी गर्दा)		युरिया (बेर्ना रोपेको २०-३० दिनमा)		युरिया (फल लाग्ने बेलामा)	
	प्रति रोपनी	प्रति कड्डा	प्रति रोपनी	प्रति कड्डा	प्रति रोपनी	प्रति कड्डा	प्रति रोपनी	प्रति कड्डा	प्रति रोपनी	प्रति कड्डा
गोलभेडा	१,५००	१,०००	७०	४६	७०	४६	५०	३३	५०	३३
खुर्सानी	१,५००	१,०००	७०	४६	४०	२६	१८	१२	१८	१२
काउली	१,५००	१,०००	७०	४६	५०	३३	२५	१७	२५	१७
काँको	१,५००	१,०००	५०	३३	५०	३३	२५	१७	२५	१७

सिंचाई व्यवस्थापन

- माटोको चिस्यान तथा मौसम हेरी आवश्यकता अनुसार सिंचाई गर्नुपर्छ ।
- फुल फुल्ने र फल लाग्ने बेलामा अनिवार्य रूपमा सिंचाई गर्नुपर्छ ।
- सिंचाई गर्दा पानीको निकासको राम्रो व्यवस्था हुनुपर्छ ।
- प्लाष्टिक घरभित्र तरकारी खेती गरेको अवस्थामा थोपा सिंचाई सजिलो तथा बढी प्रभावकारी हुन्छ ।
- उपयुक्त सिंचाई प्रविधिको प्रयोग गरी उचित मात्रामा सिंचाई गरेमा १०% सम्म उत्पादन बढाउन सकिन्छ ।

थाँक्रा व्यवस्थापन

- लहरे बालीमा अनिवार्य रूपमा थाँक्रा दिनुपर्छ जसले बिरुवा हुर्कन, बढ्न मद्दत गरी फललाई माटोको संसर्गबाट बचाउँछ ।
- लहरे बालीमा ६ देखि ८ फिटको बाँसको खाँभा ४-५ वटा बोटको अन्तरालमा प्रत्येक २-३ लाईनको दुरीमा गाड्नु पर्छ र चारैतिरबाट जालीको तार प्रयोग गरी बाँसलाई बाँध्नु पर्छ ।
- गोलभेडा रोपेपछि बेर्ना अड्याउन वरिपरिको माटोलाई पहिले थिच्ने, प्रत्येक लहरमा ४ बोटको बीचमा अग्लो जातमा १७० से.मि. र होचो बोटमा ७५ से.मि. अग्लो थाँक्रा दिनुपर्छ । जमिनदेखि पहिलो भाटा ३० से.मि. माथि र अन्य भाटा ३०-४५ से.मि.को फरकमा डोरी वा सुतलीले बाँधेर आवश्यकता अनुसार ३ देखि ४ तहमा लगाउनु पर्छ ।
- प्लाष्टिक घरभित्र खेती गर्दा डोरी भुण्डयाएर पनि थाँक्रा दिन सकिन्छ ।
- उन्नत तरिकाले थाँक्रा दिनाले २०% सम्म उत्पादन बढाउन सकिन्छ ।

आधुनिक तरकारी खेती प्रविधि

- आधुनिक तरकारी खेती प्रविधिहरू जस्तै प्लाष्टिक घर, प्लाष्टिक गुमोज, जाली घर, प्लाष्टिक छापो, आदिको प्रयोग गरेर खेती गर्नाले २५% सम्म उत्पादन बढाउन सकिन्छ ।

साम्भार सन्दर्भ सामाग्री : कृषि प्राविधिकहरूको लागि कृषि प्रविधि तालिम निर्देशिका, किसान २ परियोजना, वैशाख २०७६

यो सामाग्री अमेरिकी अन्तर्राष्ट्रिय विकास नियोग (युएसएआइडी) मार्फत अमेरिकी जनताहरूको सहयोगका कारण सम्भव बनेको हो । यस सामाग्री भित्रका विषयवस्तु विनरक ईन्टरनेशनल, किसान २ परियोजनाका एकल जिम्मेवारी हुन् र तिनले युएसएआइडी वा अमेरिकी सरकारको विचार प्रतिबिम्बित गर्छन् भन्ने जरुरी छैन ।